

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/2115	22 juni 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 42/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/2115 d.d.
22 juni 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

Intern:

HMID
HSV
HAI
HMA
HPEA
MA-D
Archief

[REDACTED]

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

42/93

(Afgesloten 221600 JUN 1993)

Bosnië-Herzegovina

De bevelhebbers van de drie strijdende partijen in Bosnië-Herzegovina zijn op 16 juni op initiatief van de bevelhebber van UNPROFOR in de republiek, Morillon, opnieuw een staakt-het-vuren overeengekomen. Dit is op 18 juni ingegaan, zodat in de tussentijd alle onderbevelhebbers verwittigd konden worden. Het betrof de eerste maal dat de bevelhebbers persoonlijk een bestandovereenkomst hebben ondertekend die de hele republiek betreft. De Kroatische bevelhebber Petkovic uitte echter reeds bij voorbaat twijfels of de overeenkomst langer stand zal houden dan eerdere akkoorden. De overeenkomst heeft inderdaad niet geleid tot een afname in de gevechten.

De jongste besprekingen in Genève tussen de staatshoofden van Servië, Kroatië en Bosnië-Herzegovina over de toekomst van laatstgenoemde republiek zijn op 17 juni verdaagd tot deze week. Bij de onderhandelingen is echter gebleken dat er tussen de presidenten van Servië en Kroatië, Milosevic en Tudjman, een grote mate van overeenstemming bestaat over omvorming van Bosnië-Herzegovina tot een confederatie van drie op etnische basis gevormde "eenheden". De details van deze principe-overeenkomst zijn nog niet bekend gemaakt en zullen mogelijk nog onderwerp zijn van verdere onderhandelingen. De Bosnisch-Servische leider Karadzic heeft er echter op gezinspeeld bereid te zijn om veroverd gebied ter grootte van mogelijk meer dan duizend vierkante kilometer op te geven. Uit opmerkingen van Tudjman blijkt dat het aan de Moslims toe te wijzen gebied niet meer zou beslaan dan de omgeving van de steden Bihac en Sarajevo. Hieruit kan worden opgemaakt dat Servië en Kroatië tijdens de besprekingen in Genève feitelijk zijn overeengekomen in Bosnië-Herzegovina twee satellietstaten te vormen. Hun aansluiting bij de respectievelijke moederrepublieken moet in een later stadium een voor de hand liggende optie worden geacht.

Volgens het (pro-)servische persbureau TanJug zijn de politiek leiders van de Bosnische Serviërs en Kroaten, Karadzic en Boban, inmiddels overeengekomen alle gevangenen, gewonden en burgers uit te wisselen. Hoewel zij mogelijk mede tot doel heeft de verdeeldheid tussen Moslims en Kroaten aan te wakkeren, kan deze melding er ook op duiden dat Serviërs en Kroaten inmiddels een verregaande mate van overeenstemming hebben bereikt, niet alleen over opdeling van Bosnië-Herzegovina maar zelfs over een onderlinge uitruil van minderheden.

De Bosnische president Izetbegovic heeft de besprekingen in Genève vorige week vroegtijdig verlaten. Naar eigen zeggen vormde dit een protest tegen de voortdurende Servische aanvallen op de oost-Bosnische stad Gorazde. In de praktijk lijkt het echter geen twijfel dat zijn vertrek tenminste deels verband hield met zijn onvrede over de gang van zaken tijdens de onderhandelingen. Uitlatingen van Izetbegovic wijzen erop dat deze zich inderdaad tegen dit plan verzet. Zoals de Bosnische VN-ambassadeur Sacirbey de afgelopen dagen heeft onderstreept, wordt onder de nu ter discussie staande plannen aan de Moslims zelfs veel minder gebied toegewezen dan onder het Vance/Owenplan. Bovendien zou het beoogde Moslimdeel van de confederatie zeker na de verwachte aansluiting van de overige delen

[REDACTED]

bij Servië en Kroatië nauwelijks levensvatbaar zijn, al zijn er berichten dat Tudjman het gebruik van de Kroatische havenstad Ploce heeft toegezegd om de economische overlevingskansen van het Moslim-gebied te vergroten.

De middelen die de Moslims ten dienste staan om een feitelijke opdeling van Bosnië-Herzegovina tegen te gaan zijn evenwel uiterst beperkt, zeker zo lang het VN-embargo op wapenaankopen door de Bosnische regering niet is opgeheven. Daarom moet erop worden gerekend dat die regering haar pogingen in die richting zal intensiveren. Daarnaast behoren op korte termijn beperkte wanhoopsoffensieven van Moslim-zijde tot de mogelijkheden. Deze kunnen tot doel hebben de situatie in bepaalde delen van de republiek dermate te destabiliseren dat alsnog een verdergaande buitenlandse militaire betrokkenheid bij de situatie in Bosnië-Herzegovina afgedwongen kan worden. Ook moet rekening worden gehouden met acties die de onvrede van de Moslims met het tot nu toe door de internationale gemeenschap gevoerde beleid moeten onderstrepen. In beide opzichten zijn direct tegen buitenlands militair personeel gerichte aanslagen mogelijk.

Inmiddels gaan de gevechten tussen Kroaten en Moslims in midden-Bosnië door Izetbegovic heeft de Kroatische bevolking, die gevlucht is voor de oprukkend Moslim-eenheden, opgeroepen in hun woonplaatsen te blijven. Tevens heeft hij de Bosnische autoriteiten gevraagd de zorg voor de burgerbevolking niet te verwaarlozen. Kennelijk probeert hij hiermee aan te geven dat hij zich verantwoordelijk acht voor alle Bosnische staatsburgers, ook die van Kroatische afkomst. Dit wordt echter inmiddels van Kroatische zijde afgewezen. Zo heeft Boban de EG-top die momenteel bijeen is in Kopenhagen en waarop de Bosnische president tevertoorn aanwezig was, formeel laten weten dat de Kroaten Izetbegovic niet meer als staatshoofd erkennen, maar alleen nog als vertegenwoordiger van de Moslims.

Opmerkelijk is dat het Bosnische presidium, waarvan Izetbegovic de voorzitter is, gisteren bijeen is gekomen terwijl de Eurotop bijwoonde. Een van de Moslim-leden in het presidium, Abdic, bekritiseerde Izetbegovic omdat deze al bij voorbaat de jongste voorstellen uit Genève had afgewezen. Tevens verklaarde hij dat het presidium bij de vervolgbesprekingen die voor morgen uitgeschreven zijn, wel vertegenwoordigd zal zijn, in tegenstelling tot wat Izetbegovic zelf eerder deze week aankondigde. Dit wijst op ernstige verdeeldheid in de Bosnische (Moslim-)top. Mogelijk probeert Abdic, de leider van de relatief gematigde stroming onder de Bosnische Moslims, de positie van Izetbegovic te ondergraven. Wellicht wordt de president door Abdic verantwoordelijk gesteld voor de breuk met de Kroaten. Deze spanningen kunnen leiden tot een revolutie tegen Izetbegovic en een formele breuk in het presidium.

Kroatië

De voorzitter van het Kroatische staatscomité dat belast is met de normalisering van de Kroatische betrekkingen met de andere voormalige Joegoslavische deelstaten, Manolic, heeft in een interview gesteld dat er "intensieve communicatien" bestaan tussen Zagreb enerzijds en Belgrado en Knin (de hoofdstad van Krajina, de "Servische" republiek in Kroatië) anderzijds. Ook in de Servische pers wordt melding gemaakt van contacten tussen de Kroatische en Servische autoriteiten. Daarbij is ook gezinspeeld op een mogelijke uitruil van gebieden tussen Bosnië en Kroatië. Zoals reeds eerder gemeld, vrezen de autoriteiten van de Krajina dat Milosevic bereid is hun belangen op te offeren in ruil voor Kroatische concessies in Bosnië-Herzegovina, die met name betrekking zouden moeten hebben op de door de Serviërs gewenste, maar door de Kroaten deels beheerste corridor tussen oost- en west-Bosnië door de Sava-vallei. In ruil zou Milosevic de Kroatische ambtgenoot mogelijk hebben toegezegd niet te zullen interveniëren in dien de Kroatische autoriteiten pogingen zouden ondernemen om hun gezag wederzijds te herstellen over de "Servische" delen van het Dalmatische kustgebied.

Een dergelijke ruil is geenszins uitgesloten, omdat de Kroaten in Bosnië-Herzegovina min of meer de gebieden beheersen die zij opeisen. Hun territoriale aspiraties zijn daardoor grotendeels afgedekt. Het is derhalve onduidelijk wat de Bosnische Serviërs de Kroaten zouden kunnen bieden in ruil voor een gegarandeerd, veilig gebruik van de genoemde corridor. Eventuele Servische concessies zouden derhalve waarschijnlijk op Kroatisch gebied (de Krajina) betrekking moeten hebben. Als tijdelijk compromis zou een dergelijke overeenkomst voor beide leiders op pragmatische gronden zeer aantrekkelijk kunnen zijn. Op langere termijn kan zij echter nauwelijks stand houden. Er is namelijk geen reden om aan te nemen dat de Serviërs hun aspiraties in de richting van een Groot-Servische staat, inclusief de Dalmatische Krajina, definitief zullen opgeven. Anderzijds kunnen de Kroaten op elk gewenst moment het verkeer in de Posavina-corridor, die vanaf Kroatisch grondgebied met artillerie bestreken kan worden, weer ernstig bemoeilijken.

Het afgelopen weekeinde is in de Krajina een referendum gehouden over staatkundige vereniging met de Bosnisch-Servische republiek. Het betrof de eerste maal dat de Kroatisch-Servische bevolking naar de stembus kon gaan. Zoals verwacht heeft een overgrote meerderheid van de bevolking met dit streven ingestemd. Het resultaat van het referendum lijkt de kans op een compromis met de Kroatische regering over autonomie voor de Krajina binnen het Kroatische staatsverband, zoals de meer gematigde Servisch-Kroatische functionarissen nastreven, aanzienlijk te verkleinen. Vermoedelijk zal de Kroatische regering op grond van deze uitslag tot de conclusie komen dat het herstel van het Kroatische gezag over de "Servische" gebieden nog slechts gewapenderhand kan worden gerealiseerd.

Vermoedelijk houdt het referendum mede verband met de bovenvermelde vrees van de Servische autoriteiten voor een op handen zijnde uitruil tussen Servië en Kroatië ten koste van hun eigen belangen. Karadzic heeft in dit kader reeds vóór het referendum verklaard dat de beoogde eenwording van beide Servische staten opgeschort zou kunnen worden, indien daardoor een oplossing voor de problemen in Kroatië kan worden bereikt. Dit kan erop wijzen dat de Kroatische Serviërs het referendum mede hebben georganiseerd om hun onderhandelingspositie ten opzichte van de Kroaten te versterken.

VN-waarnemers maakten de afgelopen dagen melding van verhoogde militaire activiteiten in een aantal Kroatische steden rond UNPA-zuid, waaronder Zadar, Sibinik en Benkovac. Ook zijn er aanwijzingen dat de Kroatische strijdkrachten bedden hebben gevorderd in een ziekenhuis in Split, eveneens aan de Dalmatische kust. Dit alles lijkt te wijzen op voorbereidingen op voorgenomen offensieve acties tegen de "Servische" gebieden in Kroatië, waarvoor de Kroatisch-Servische autoriteiten reeds geruime tijd waarschuwen. In UNPA-west (west-Slavonië) hebben Servische eenheden wapens uit onder VN-toezicht staande depots teruggehaald, hetgeen ook verband kan houden met vrees voor een op handen zijnde Kroatische aanval. Zoals gemeld, zal Kroatië echter vermoedelijk met offensieve operaties willen wachten tot na het verlopen van het UNPROFOR-mandaat op 30 juni a.s.

Internationale vredesinspanningen

Tijdens de EG-top in Kopenhagen is formeel bevestigd dat de EG niet langer zal vasthouden aan het Vance/Owenplan als oplossing voor de crisis in Bosnië-Herzegovina. Benadrukt werd dat iedere oplossing waarover de drie strijdende partijen het eens worden, voor de EG aanvaardbaar is. Op grond daarvan is besloten dat EG-afgezant Owen zijn bemiddelingspogingen zal voortzetten, al is vooralsnog onduidelijk in hoeverre zijn mandaat zal worden aangepast. De EG blijft echter bij haar eis dat niet getornd mag worden aan de staatkundige eenheid van Bosnië-Herzegovina. Ook heeft zij onderstreept dat gebiedsuitbreiding met gebruik van geweld niet aanvaard zal worden.

[REDACTED]

Op grond van deze verklaring is onduidelijk wat de opstelling van de EG in de praktijk zal zijn. Kennelijk willen de EG-landen niet instemmen met de huidige militaire situatie, die vooral het gevolg is van Servische veroveringen. Anderzijds suggereert de verklaring dat de EG bereid zou zijn in te stemmen met de in Genève door Servische en Kroatische onderhandelaars voorgestelde driedeling, die min of meer overeenkomt met deze militaire situatie, mits deze ook door de Moslims wordt aanvaard. Vermoedelijk zal de EG grote druk uitoefenen op de Moslimleiders om een oplossing volgens de in Genève gepresenteerde criteria te aanvaarden. Dit zal echter in de kaart spelen van de meer islamitisch-fundamentalistisch georiënteerde stroming in de Moslim-top, die nauwere aansluiting bepleit bij de (met name meer radicale) islamitische landen in de wereld.

De Amerikaanse president Clinton stelt pogingen in het werk om de EG te bewegen tot instemming met zijn voorstel het VN-embargo op wapenaankopen door de Bosnische regering op te heffen. Izetbegovic heeft hierop tijdens de Eurotop in Kopenhagen eveneens aangedrongen als alternatief voor de door Servië en Kroatië voorgestelde etnische indeling van Bosnië-Herzegovina. Met name Frankrijk en Groot-Brittannië zijn tegenstanders van opheffing van het wapenembargo, omdat zij vrezen dat dit zal leiden tot een escalatie van de strijd en negatieve gevolgen kan hebben voor de veiligheid van UNPROFOR-personeel in Bosnië-Herzegovina. Duitsland lijkt echter meer op de Amerikaanse lijn te zitten.

Servië/Montenegro

Naar eerst nu bekend is geworden, is eerder deze maand de zoon van de "Joegoslavische" CGS Panic gearresteerd wegens financiële malversaties. Zoals bekend is Panic zelf in met name de meer nationalistisch georiënteerde Servische pers beschuldigd van nepotisme en corruptie ten tijde van het ontslag vorige maand van federaal president Cosic. Deze werd onder meer beschuldigd van ongrondwettelijke contacten met de militaire top. De arrestatie van de zoon van Panic kan erop wijzen dat er met name van extreem-nationalistische zijde nieuwe pogingen worden ondernomen om ook Panic zelf van zijn functie ontheven te krijgen. Mogelijk zal hierdoor de bestaande spanning in het samenwerkingsverband tussen de nationalisten en de socialisten worden verhoogd. De socialistische president Milosevic heeft in het verleden blijk gegeven goede betrekkingen met Panic te onderhouden.

Servische media hebben melding gemaakt van nationalistische tendensen in de Montenegrijnse politiek. Doel zou zijn de Montenegrijnse taal, cultuur en religie te ontdoen van de nauwe banden met Servië en ook in economisch opzicht een meer onafhankelijke koers te kiezen van de buurrepubliek. Reeds vanaf de oprichting van "Joegoslavië" was er in Montenegro sprake van onvrede, die vooral verband hield met de ondergeschikte positie van de republiek ten opzichte van Servië. Deze onvrede is aanzienlijk toegenomen onder invloed van de internationale sancties tegen "Joegoslavië". Vele Montenegrijnen zijn van mening dat zij gestraft worden voor de politiek van Servië. Een recente resolutie van het Montenegrijnse parlement riep de regering van de republiek dan ook op tot een "diplomatiek en politiek offensief" om een verlichting van de sancties te bewerkstelligen. De Montenegrijnse premier Djukanovic nam in het debat rond deze motie echter stelling tegen een eventuele Montenegrijnse afscheiding van "Joegoslavië".

Kosovo

De Albanese vertegenwoordiger bij de Noord-Atlantische Samenwerkingsraad heeft gewaarschuwd voor een spoedige escalatie van de etnische tegenstellingen in de Servische, voormalig autonome provincie Kosovo, waar een etnisch-Albanese meerderheid wordt onderdrukt door het Servische bewind. Volgens de Albanese regering beoogt Servië een tweedeling van Kosovo door te voeren, waarbij het economisch en historisch belangrijke deel van de provincie direct bij Servië zou worden gevoegd, terwijl het overige gebied een zekere autonomie zou worden toegekend. Vermoedelijk zouden de Albanen dan uit het "Servische" deel van Kosovo worden

[REDACTED]

verdreven, hetgeen in de Albanese visie anti-Servisch geweld zou uitlokken. Albanië pleit dan ook voor de stationering van een VN-vredesmacht in Kosovo.

Laatstgenoemde suggestie is door de Albanese regering in het verleden reeds herhaaldelijk gedaan. Om die reden heeft Albanië ook de stationering verwelkomd van Amerikaanse troepen in het aangrenzende Macedonië, waar eveneens sprake is van een belangrijke Albanese bevolkingsgroep ($\pm 25\%$ van de bevolking). In Albanië bestaat de vrees dat deze beslissing de Albanese in Kosovo zal stimuleren hun verzet tegen de Serviërs te intensiveren, in de hoop dat daardoor een grotere buitenlandse betrokkenheid bij de ontwikkelingen in Kosovo uit te lokken. De Albanese vertegenwoordiger onderstreepte dat zijn land streeft naar een vreedzame oplossing voor de conflicten in de regio, omdat het zich geen militaire confrontatie met "Joegoslavië" kan veroorloven en niet het economische potentieel bezit om grote aantallen (Albanese) vluchtelingen uit de buurlanden op te vangen.

Conclusie/voorzicht

Er zijn sterke aanwijzingen dat Servië en Kroatië tenminste in beginsel zijn overeengekomen Bosnië-Herzegovina om te vormen tot een confederatie van drie op etnische basis te vormen entiteiten. Op langere termijn zouden een uitruil van minderheden tussen de "Servische" en "Kroatische" delen van de republiek en de aansluiting van die gebieden bij de respectievelijke moederrepublieken voor de hand liggende opties zijn. Voor de Moslims is in dit verband slechts een zeer klein en economisch niet levensvatbaar gebied voorzien.

De EG heeft aangegeven in beginsel bereid te zijn iedere oplossing voor het Bosnische conflict te aanvaarden waarover alle drie de strijdende partijen het eens zijn. Op de Moslims zal naar verwachting grote druk worden uitgeoefend om met de door Servië en Kroatië aangedragen oplossing in te stemmen. Dit zal in de kaart spelen van de meer islamitisch-fundamentalistische georiënteerde stroming in de Moslim-top, die nauwere aansluiting bepleit bij met name meer radicale islamitische landen. De frustratie van de Moslims met de opstelling van de internationale gemeenschap kan zich op relatief korte termijn uiten in wanhoopsoffensieven, mede in de hoop alsnog een buitenlandse interventie uit te lokken. Ook aanvallen op buitenlands militair personeel in de republiek zijn in dat kader denkbaar.

Vermoedelijk heeft de overeenkomst tussen Servië en Kroatië ook betrekking op de veiligheidssituatie in Kroatië zelf. Denkbaar is dat de Servische president Milosevic in ruil voor onbeperkt gebruik van de Posavina-corridor Kroatië de vrije hand heeft gegeven voor militair optreden tegen de Dalmatische Krajina. Naar wordt aangenomen is het Kroatische bewind op grond van het referendum in de Krajina over staatkundige aansluiting bij de Bosnische Serviërs tot de conclusie gekomen dat het herstel van haar gezag over de Krajina nog slechts door militair geweld kan worden afgedwongen. Vermoedelijk zal Kroatië echter willen wachten totdat het mandaat van UNPROFOR op 30 juni a.s. zal zijn verlopen. VN-waarnemers maakten de afgelopen dagen melding van verhoogde militaire activiteiten in een aantal Kroatische steden rond UNPA-zuid. Ook zijn er aanwijzingen dat de Kroatische strijdkrachten bedden hebben gevorderd in een ziekenhuis in Split, eveneens aan de Dalmatische kust. Dit alles lijkt te wijzen op voorbereidingen op voorgenomen offensieve acties tegen de "Servische" gebieden in Kroatië, waarvoor de Kroatisch-Servische autoriteiten reeds geruime tijd waarschuwen.